

Sieciowe systemy operacyjne
Część 1. Wprowadzenie i Novell Netware
Autor Wojciech Gumiński

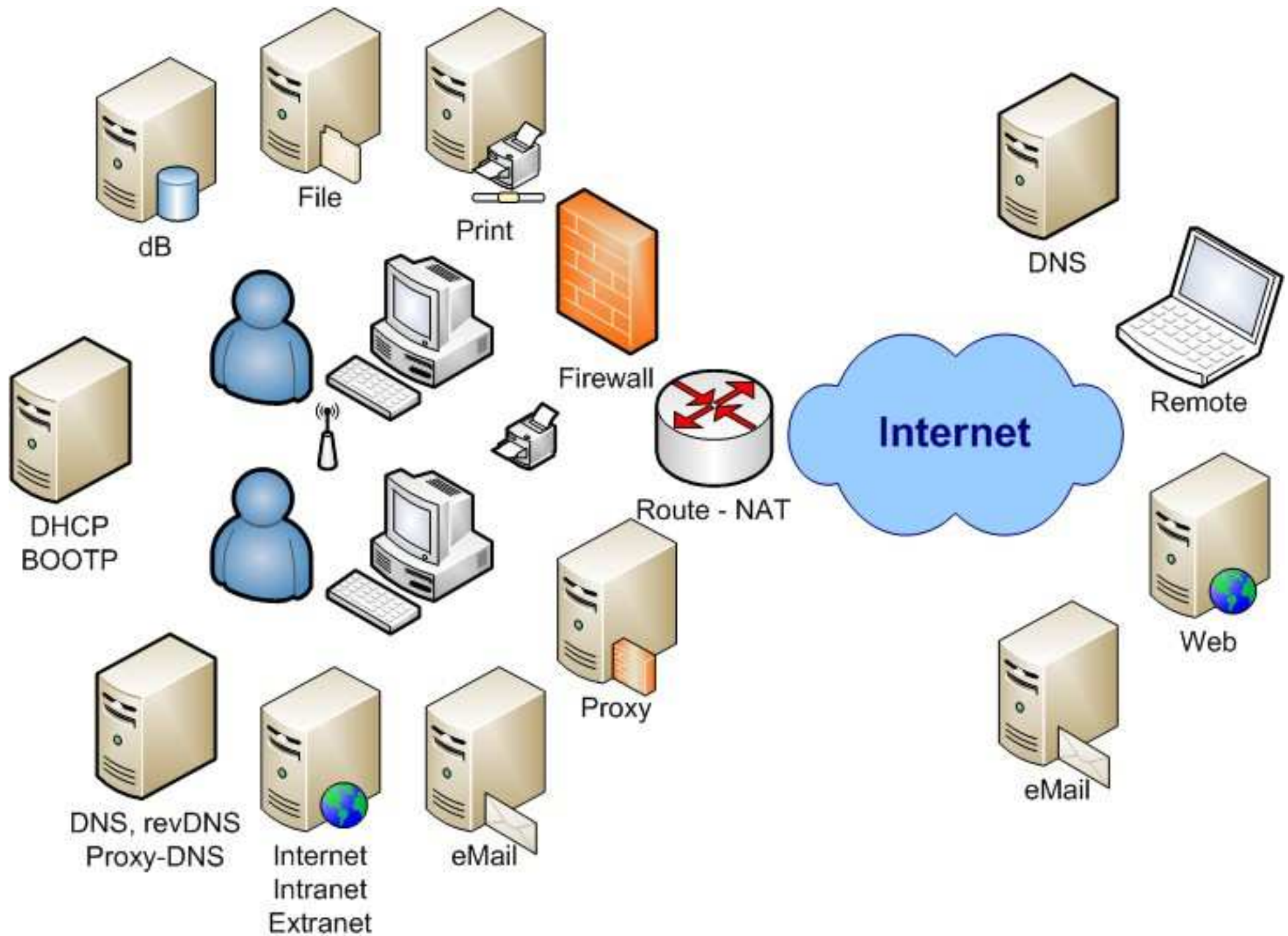

Ostrzeżenie:

Informacje zawarte w tym dokumencie są materiałami pomocniczymi do prowadzenia wykładu. Nie zastąpią ani podręcznika, ani tym bardziej obecności na wykładach. Niektóre wpisy w przykładowych plikach konfiguracyjnych mogą być wzajemnie sprzeczne, ale ilustrują możliwości uzyskania określonych właściwości usług.

Sieciowy system operacyjny

Novell NETWARE

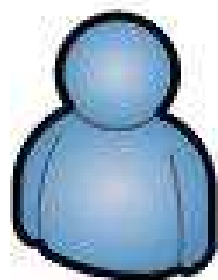
NetWare jest sieciowym systemem operacyjnym firmy Novell przeznaczonym początkowo dla serwerów pełniących funkcje serwera plików. Z powodzeniem pełni również funkcje serwera baz danych, routera i innych serwerów usług (tunelowanie, NAT, DHCP, mail, FTP, WWW, DNS, HTTPS, TFTP i inne).

Od wersji 4.00 (rok 1993) wprowadzono system katalogowy NDS będący akronimem słów Netware Directory Services, później przekształcony w Novell Directory Services, a obecnie znany jako eDirectory. Serwery NetWare cieszyły się największą popularnością we wczesnych latach 90. Obecnie systemy Netware zostały wyparte przez systemy Linux i Windows NT.

Novell Bindery

Wszystkie informacje o użytkownikach przechowywane są w tym systemie w bazie danych Bindery na pojedynczym serwerze.

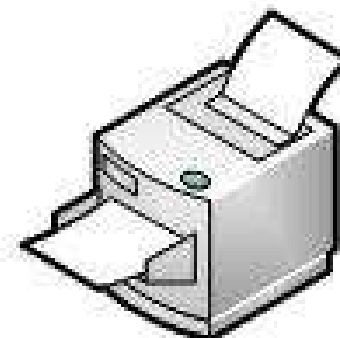
User

Server

Workstation

Printer

NDS Netware Directory Service (eDirectory)

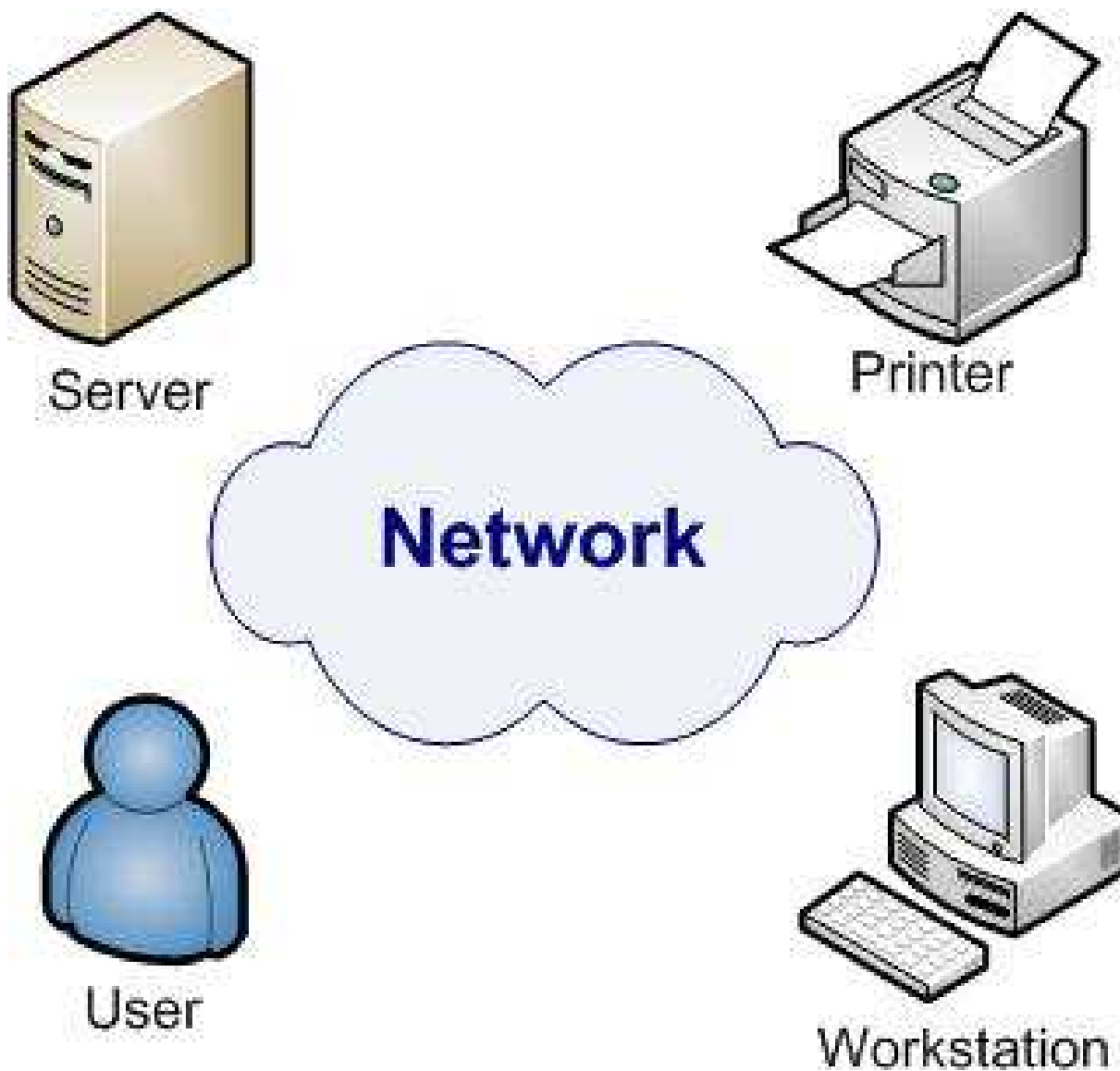
Od wersji 4 (1993r.) w systemach Novell NetWare informacje o elementach sieci są przechowywane w obiektowej, rozproszonej bazie usług katalogowych (NDS). Obiekty i ich właściwości przechowują informacje i uprawnienia użytkowników, grup, serwerów itp.

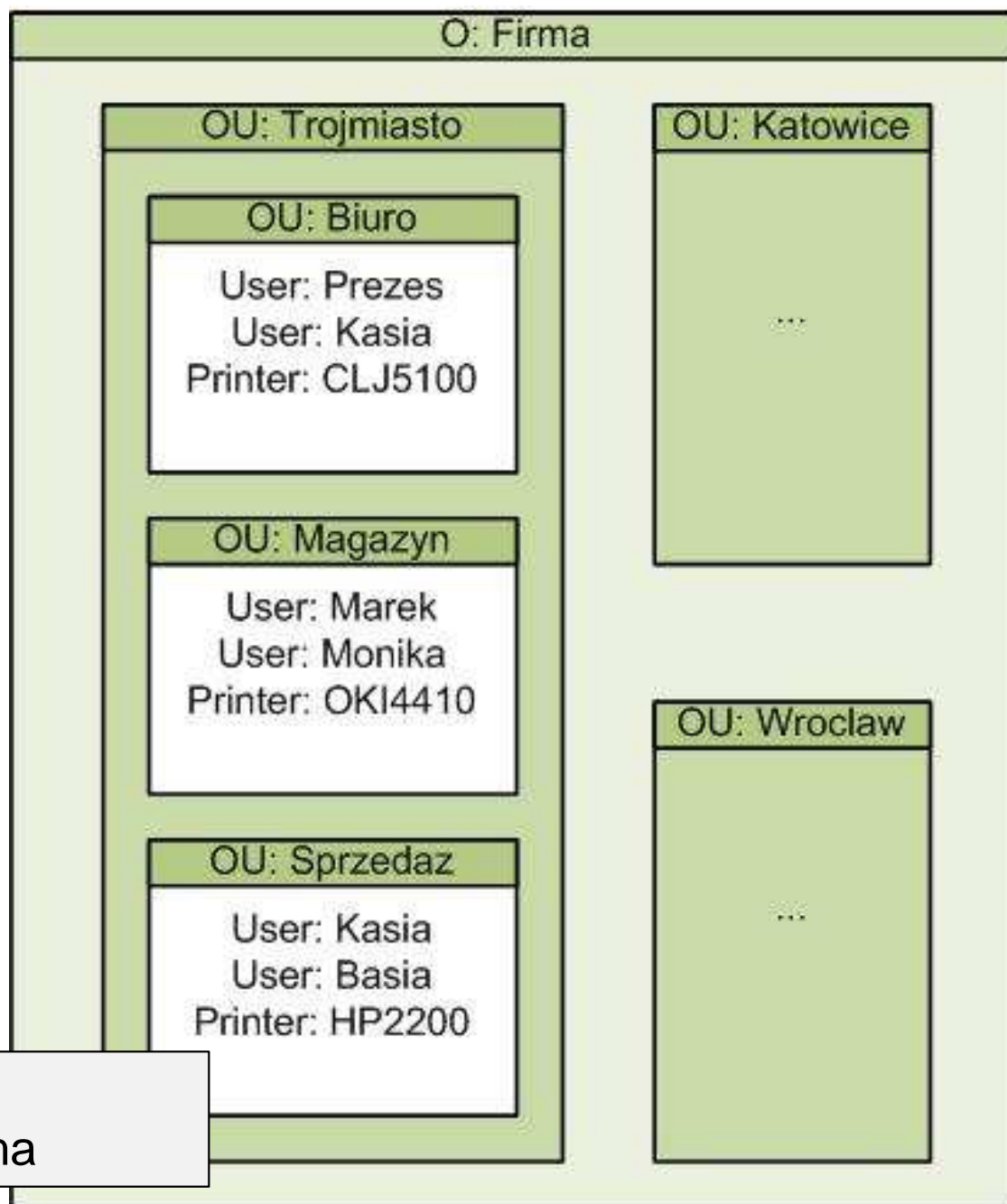
Kolejne, analogiczne rozwiązanie usług katalogowych (Active Directory) pojawiło się wraz z systemem Windows 2000 Server.

NDS - eDirectory

Kasia.Biuro.Trojmiasto.Firma
Kasia.Sprzedaz.Trojmiasto.Firma

Novell Netware 4

Novell jest sieciowym systemem operacyjnym opartym na strukturze klient-serwer, w której jest co najmniej jeden komputer nadrzędny zarządzający zasobami. Wprowadzając nową czwartą wersję oprogramowania sieciowego firma Novell dała początek nowej organizacji logicznej sieci NetWare. Rezygnując z nadrzędnej roli serwera plikowego wprowadzono jako główny element systemu obiektową, rozproszoną bazę danych o zasobach sieci o nazwie NDS (NetWare Directory Service). Baza NDS zawiera informacje o wszystkich obiektach sieci takich jak serwery plikowe, serwery drukarkowe, użytkownicy ich grupy oraz inne zasoby sieciowe. Z punktu widzenia użytkownika dostęp do sieci następuje poprzez logiczne nazwy bazy NDS i nie musi on znać ani fizycznej struktury sieci, ani fizycznej lokalizacji zasobów.

Novell Netware 4

Dodatkowymi nowymi cechami NetWare 4 są:

- obsługa terabajtowych dysków
(12 lat przed ich pojawieniem się na rynku)
- obsługa do 4GB pamięci RAM
(w czasach gdy serwery miały po 64-128MB)
- kompresja danych na dyskach
- migracja danych na nośniki masowe
- subalokacja
ułamkowa alokacja bloków pamięci masowych (512B)
- obsługa języków narodowych
- wzmocniony system bezpieczeństwa
- kontrola tożsamości użytkownika
- kontrola i rejestracja zdarzeń
- programy usługowe w środowisku graficznym
- ułatwione drukowanie w sieci
- uniwersalne usługi archiwizacji danych
- elektroniczna dokumentacja

Uprawnienia w Netware

Do przeglądania, modyfikowania oraz zakładania nowych obiektów bazy NDS służy program **NETADMIN** (NETUSER dla zwykłego użytkownika).

Umożliwiają one tworzenie kont użytkowników, określanie ich praw, zarządzanie grupami, kontenerami itp. obiektami bazy NDS.

Do poprawnego zarządzania obiektami NDS potrzebna jest znajomość praw i atrybutów, którymi posługuje się NDS.

Uprawnienia w Netware

Prawa typu obiektowego

- **Browse**
prawo "zobaczenia" obiektu w strukturze NDS
- **Create**
prawo tworzenia obiektów w kontenerze
- **Delete**
prawo usuwania
- **Rename**
prawo zmiany nazwy
- **Supervisor**
prawo zarządzania, posiadanie wszystkich praw

Uprawnienia w Netware

Prawa do właściwości obiektów

- **Compare**
porównywanie zawartości z jakąś wartością, ale nie jej odczyt
- **Read**
odczytywanie wartości właściwości
- **Write**
wpisywanie i zmiana wartości
- **Add or Delete Self**
prawo dodawania i usuwania siebie samego do list
- **Supervisor**
prawo zarządzania, posiadanie wszystkich praw

Uprawnienia w Netware

Prawa do plików i katalogów

- **Read** prawo odczytu
- **Write** prawo modyfikacji
- **File Scan** prawo do zobaczenia nazwy pliku w katalogu
(nie dotyczy katalogów)
- **Create** prawo tworzenia plików i podkatalogów
(dotyczy tylko katalogów)
- **Erase** prawo usuwania
- **Modify** prawo zmiany atrybutów
- **Access Control** prawo do nadawania i odbierania praw
z wyjątkiem Supervisory
- **Supervisory** posiadanie wszystkich praw
(Supervisory nie może być ani odfiltrowane,
ani zabrane w stosunku do podkatalogu)

Charakterystyczne dla Netware atrybuty plików i katalogów

A	Archive Needed	ustawiany przy każdej modyfikacji zbioru
Ci	Copy Inhibit	zakaz wykonywania kopii ze stacji Macintosh
Di	Delete Inhibit	zakaz kasowania pliku lub katalogu
Dc	Don't Compress	zakaz kompresji
Dm	Don't Migrate	zakaz migracji na pamięci masowe
M	Migrated	plik został przeniesiony do pamięci masowej
Ic	Immediate Compress	kompresja natychmiastowa
Cc	Can't Compress	plik nie może być poddany kompresji
Co	Compressed	plik został poddany kompresji
X	Execute Only	plik tylko do wykonywania
H	Hidden	pliku lub katalog niewidoczny
P	Purge	(usuwanie natychmiastowe i bezpowrotne)
Ro	Read Only	zabronienie zapisu
Rw	Read/Write	możliwość odczytu i zapisu
Ri	Rename Inhibit	zakaz zmiany nazwy
Sh	Shareable	umożliwienie współdzielenie pliku
Sy	System	zbiór systemowy
I	Indexed	zbiór posiada poindeksowaną tablicę alokacji w FAT
N	Normal	żadne atrybuty nie zostały ustawione
T	Transactional	zbiór chroniony systemem śledzenia transakcji TTS

Ograniczanie uprawnień użytkownika

Uprawnienia użytkownika do korzystania z zasobów sieci mogą być ograniczane na wiele sposobów, oto niektóre z nich:

- prawa do przeglądania bazy NDS
- prawa dostępu do katalogów i plików
- prawa do zajmowania przestrzeni na dysku
- prawo do logowania się w określonych porach
(z dokładnością do 15 min w rozkładzie tygodniowym)
- prawo do logowania się z wielu stacji równocześnie
- prawo do logowania się ze stacji o określonym numerze
- prawo do zmiany hasła
(konieczność posiadania hasła, minimalna długość hasła,
konieczność okresowej zmiany hasła)

Poruszanie się po strukturze NDS

Polecenie CX umożliwia poruszanie się po drzewiastej strukturze NDS.

Podstawowe funkcje programu CX

- CX** - wyświetlenie nazwy bieżącego kontenera
- CX nazwa** - przejście do kontenera nazwa
- CX .** - przejście do kontenera nadrzędnego
- CX /R** - przejście do korzenia [Root] struktury NDS
- CX /T** - wyświetlenie struktury drzewa NDS w bieżącym kontenerze

Przeglądanie bazy NDS najprościej wykonać za pomocą polecenia NLIST. Pierwszym parametrem polecenia powinna być nazwa klasy obiektu np. User, Server, Printer itd. Przykłady:

- NLIST User** - wyświetlenie listy użytkowników
- NLIST Server** - wyświetlenie listy serwerów
- NLIST *** - wyświetlenie listy wszystkich obiektów w bieżącym kontenerze
- NLIST Printer /R/S** - wyświetlenie listy wszystkich drukarek niezależnie od położenia w kontenerach

Komunikacja użytkowników w sieci

Sprawdzamy kto razem z nami pracuje z sieci:

NLIST USER /A /B

Przesyłamy do siebie komunikaty:

SEND "co" TO kto,

jeżeli jako kto zostanie podane **EVERYBODY**, to komunikat zostanie rozesłany do wszystkich pracujących na danym serwerze użytkowników.

Jeżeli komunikaty przeszkadzają w pracy to bardzo przydatna staje się możliwość blokowania:

SEND /A=N

i odblokowywania przyjmowania komunikatów:

SEND /A

Przyłączanie dysków sieciowych

Polecenie MAP wyświetla lub zmienia przyporządkowania dostępnych sieciowo katalogów do oznaczeń dysków. Podstawowe przykłady użycia tego polecenia są podane poniżej:

MAP - wyświetlenie wszystkich bieżących przyporządkowań katalogów do dysków

MAP K: - wyświetlenie bieżącego przyporządkowania do dysku K:

MAP K:=SYS:\Mail - przyporządkowanie katalogu Mail na wolumenie SYS: jako dysku K:

MAP ROOT L:=SYS:\Mail - przyporządkowanie katalogu Mail na wolumenie SYS: jako katalog główny dysku L:

MAP M:=SYS:\Public - przyporządkowanie katalogu Public na wolumenie SYS: jako dysk M:. W odróżnieniu od poprzedniego przypadku (z ROOT), na tak zmapowanym dysku możliwe jest poruszanie się po całym wolumenie (tutaj SYS:). Jeżeli po zmianie katalogu na takim dysku sprawdzić mapowanie tego dysku (map M:), to zauważymy, że uległo ono zmianie, wskazany jest zawsze bieżący katalog tego dysku. Nie jest wskazane więc stosowanie tego typu mapowania dla dysków poszukiwań.

Przyłączanie dysków sieciowych

MAP DEL K: - usunięcie przyporządkowania katalogu do dysku K:

Zamiast literowej nazwy dysku można podać dysk poszukiwań od S1: do S15:, takim dyskom zostanie przypisana nazwa literowa z końca alfabetu (Z, X, Y ...), oraz ustawiona na niego ścieżka poszukiwań. Poza dyskami poszukiwać można użyć oznaczeń: *1 - pierwszy dysk sieciowy, zwykle F: oraz *2 - drugi dysk sieciowy, zwykle G:.

MAP INS ROOT S1:=SYS:\PUBLIC – wstawienie na pierwszej pozycji ścieżki poszukiwań programów folderu PUBLIC z woluminu SYS: bez możliwości przejścia do folderu nadrzędnego.

Operacje na plikach

NDIR - wyświetla lista plików i katalogów oraz dodatkowo informacje o prawach jakie użytkownik może odziedziczyć do danego katalogu z katalogu nadrzędnego (inherited rights) oraz jakie prawa do tego katalogu posiada użytkownik (effective rights). Dla plików są natomiast wyświetlane ich rozszerzone atrybuty. Poza prawami dla katalogów i atrybutami dla plików wyświetlana jest informacja kto jest właścicielem danego obiektu.

RIGHTS - odczytanie praw użytkownika do plików i katalogów (jeżeli nie podamy jako parametr obiektu, który nas interesuje to wyświetlone zostaną prawa do bieżącego katalogu).

FLAG odczytywanie lub nadawanie atrybutów plikom.

PURGE nieodwracalne usunięcie z dysku plików skasowanych (zwolnienie fizycznej przestrzeni dysku woluminu).

FILER program, który pozwala w sposób interaktywny zrealizować prawie wszystkie zadania dotyczące plików i folderów. Przy operacjach na plikach skasowanych, **SALVAGE** – odzyskiwanie i **PURGE** - zwalnianie przestrzeni na wolumenie, widoczne są informacje o tym kto i kiedy skasował dany plik.

Drukowanie w sieci

Podłączenia do drukarki sieciowej dokonujemy za pomocą polecenia **CAPTURE**, najczęściej używane parametry to:

L=numer_portu

P=nazwa_drukarki

Q=nazwa_kolejki

NB - drukowanie bez rozdzielającej strony tytułowej

NFF - drukowanie bez pustej strony po wydruku

NOTI - powiadamianie użytkownika o zakończeniu wydruku

NNOTI - wydruk bez powiadamiania

EC - zakończenie przechwytywania portu LPTx (wraz z L=)

ECCA - zakończenie przechwytywania portu i usunięcie zadań

z kolejki

Przykład:

CAPTURE L=2 P=DRUKARKA NB

-podłączenie drukarki sieciowej o nazwie DRUKARKA jako portu LPT2 i drukowanie bez strony tytułowej.

Drukowanie w sieci

Wydruk pliku na drukarce sieciowej można również uzyskać bez podłączania drukarki za pomocą polecenia NPRINT, które wysyła plik do odpowiedniej drukarki (kolejki) sieciowej. Parametry jak przy poleceniu CAPTURE.

Przykład:

NPRINT dokument.txt P=Drukarka

Zarządzanie drukarkami sieciowymi i kolejkami wydruków umożliwia program **PCONSOLE**. Program PCONSOLE umożliwia

- tworzenie nowych drukarek i kolejek sieciowych
- zarządzanie wydrukami oczekującymi w kolejkach
- zmianę właściwości drukarek np. numeru portu itp.
- przeglądanie właściwości serwerów drukarkowych